

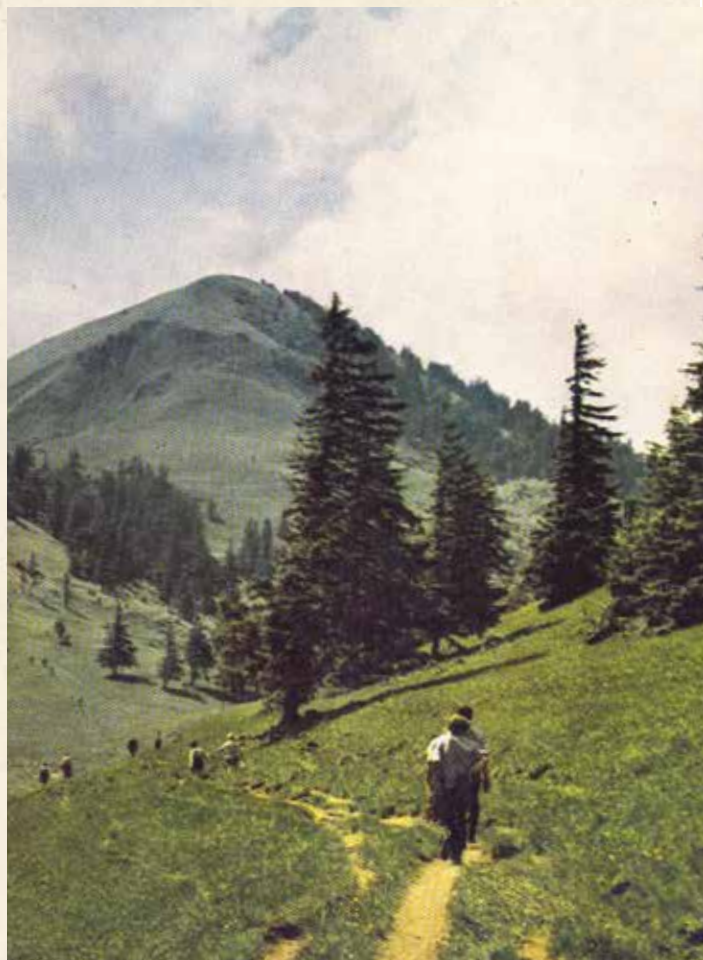
Turistika v časopise Krásy Slovenska (1)

Láska k slovenskej prírode a turistike boli nepochybne hlavným motívom pre skupinku nadšencov okolo Miloša Janoška, aby v roku 1921 založili časopis Krásy Slovenska. K tomu pridali lásku k ľuďom, s ktorými sa chceli podeliť o svoje pocity z pohybu uprostred prírodných krás a povzbudiť ich k organizovanej turistike.

text: Miroslav Herchl
foto: archív časopisu
Krásy Slovenska

Územie Slovenska patrilo už v druhej polovici 19. storočia medzi tie časti Európy, kde sa organizovaná turistika objavila medzi prvými. Najmä vďaka Vysokým Tatrám a ich atraktivite, ktoré vyhovovali vtedajšej forme horskej turistiky a úrovni lezeckých techník.

V tom období vznikli na území Slovenska viaceré turistické spolky, ale zastúpenie Slovákov v nich bolo buď minimálne, alebo žiadne. Preto slovenskí turisti využili krátko po vzniku Československej republiky jej priaznivú klímu a už začiatkom roka 1919 založili v Liptovskom Svätom Mikuláši Tatranský spolok turistický (TST). Jeho predsedom sa stal Kornel Stodola a tajomníkom Miloš Janoška. Na Slovensko súčasne rozšíril svoje aktivity aj Klub českých turistov (KČT) a premenoval sa na Klub československých turistov (KČST). Obidva spolky TST i KČST krátky čas pôsobili samostatne, ale napokon sa 28. marca 1920 zlúčili do jedného pod hlavičkou Klub československých turistov.

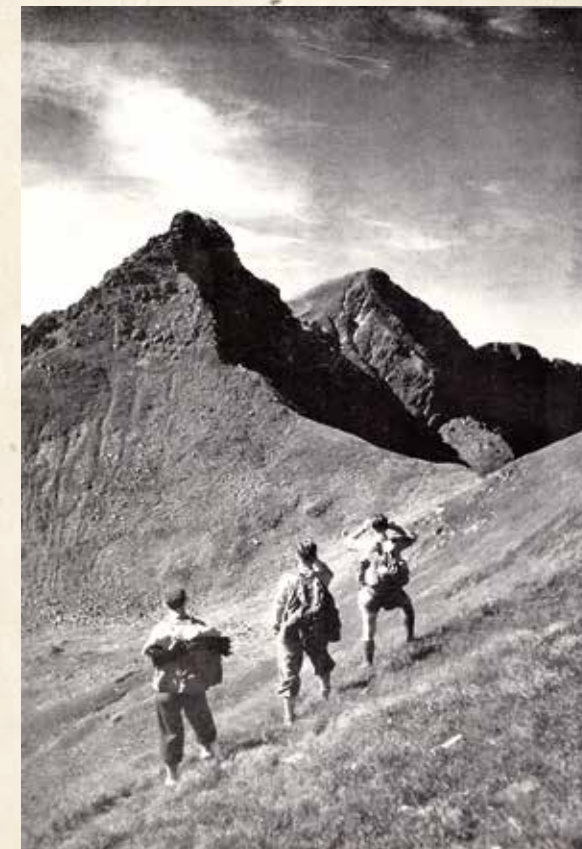
V úvodníku vôbec prvého čísla Krás Slovenska, ktoré vyšlo začiatkom roku 1921, Miloš Janoška deklaruje, že časopis bude venovaný hlavne turistike a pobádaniu Slovákov, aby touto formou aktivity spoznávali svoju domovinu v zmysle hesla „Poznajme otčinu“. Turistika napokon zostala sprievodnou niťou náplne časopisu počas celých nasledujúcich sto rokov, i keď sa časopis svojím záberom postupne stával periodikom so širokospektrálnym pohľadom do najrozličnejších oblastí spoločenského života, predovšetkým tých, ktoré úzko súviseli s prírodou a aktivitami v jej náručí.

Kým staršie turistické spolky do roku 1918 boli výrazne orientované na Vysoké Tatry, Klub československých turistov sa snažil o celoplošné aktivity, nielen pokiaľ išlo o zakladanie miestnych odborov, ale aj poznávanie prírodných krás po celom Slovensku. S touto filozofiou sa stotožnili hneď od začiatku aj redaktori Krás Slovenska. Tak už v prvom čísle časopisu sa popri popise ťažších výstupov na Kriváň objavujú články o iných zaujímavých lokalitách Slovenska.

V článku Liptovské hole ako oblasť turistická Miloš Janoška píše, že „dosiaľ ani z jedného ohľadu nevenovala sa im pozornosť taká, akú by si v plnej miere zaslúžili“.

V článku Šútovský vodopád Pavel Stacho na úvod píše: „Patrí medzi najkrajšie vodopády na Slovensku, jednak málokomu je známy.“ Ďalej v texte poznamenáva:

„Kto by si predstavoval, že k vodopádu pôjde hore dolinou pekne vyšliapaným chodníkom alebo cestičkou, by sa veľmi mylil.“ A na záver radí: „Škoda, že prístup k vodopádom nie je usnadnený dobrým chodníkom a značkami, aby mohol byť čím hľfnejšie vyhľadávaný. Bude to úlohou našej turistiky, spraviť ho prístupnejším a známejším. A na stanicach Šútovo a Kral'ovany bude treba tabuľkami upozorňovať naň turistov, prichodiacich k nám, z ktorých veľká časť nemá ani tušenia o tom, že aj mimo Tatier nájde sa prírodná zvláštnosť, zasluhujúca si pozornosti milovníkov prírodných krás.“

To, čo predznamenalí títo prví redaktori v úvodnom čísle časopisu, zostalo príznačné pre celé storočie jeho následnej existencie: objavovať, predstavovať, sprístupňovať a propagovať aj menej známe kúty vlasti. Všeobecne pojaté úvahy V prírode, Naše hory, V horách, V jaskyni až poeticky, s úprimnou láskou a precítením sa dotýkajú nášho prírodného bohatstva. Povzbudzujú k výletom do prírody, k jej poznávaniu a hrdosti na jej vlastníctvo.

Turistika v článkoch Krás Slovenska vždy bola ponímaná ako symbióza pohybu a poznávania krajiny. V opisoch výletov či túr už v prvých číslach časopisu nechýbali zaujímavosti na trasách alebo v ich blízkom okolí. Upozornenia na kvetenu, faunu, pekné výhľady, doliny a pohoria v dohľade, nezabúdajúc ani na výtvary ľudskej činnosti – ľudovú architektúru, hrady, zámky, mosty, priemyselné stavby, s tým sa stretávame už v článkoch prvého ročníka. Aj dnes môžeme takmer zhodne s prvými číslami Krás Slovenska prežívať opísané dojmy, pocity a pozorovania z výletov na Starhrad, k Šútovskému vodopádu či z putovania dolinami Tatier.

▲ Ostrý Roháč a Plačlivô, foto Štefan Marton (KS 5/1972)

◀ Veľká Fatra – Borišov, foto Ján Galanda (KS 7/1957)

Krásy Slovenska sa však neobmedzovali iba na toto vznešené ponímanie pobytu v prírode, vždy kládli dôraz aj na praktické stránky existencie človeka v prírode, zaručujúce jeho bezpečnosť, zdravie i patričný komfort. Turistické značované trasy, mapy, turistický sprievodcovia, námety na návštevu zaujímavých lokalít, popisy trás, ale i primeraná osobná výbava a správne návyky vždy boli dôležitou súčasťou obsahu časopisu.

Za sto rokov nové technické nápady, vynálezy, nové materiály, účelové zmeny dizajnu i praktické tvary a strihy revolučne zmenili obuv, odev i ďalší výstroj turistu. Zaujímavý, z dnešného hľadiska aj úsmevný, je v ročníku 1921 publikovaný článok Ako sa vystrojiť na turistiku. Pripomeňme si z neho aspoň niektoré rady:

„Turista ide v topánkach, čižiem turista nenosí. Topánky (horolezecké boty, Bergschuhe) nech sú z dobrej kroviny, s nízkym opätkom a širokým jazykom, prišitým o priehlavky, aby do obuvi voda nevnikla. Podošvy nech sú vybité silnými klincami, tak zvanými „myšohlávkami“ (Mausköpfe), kraje podošvie a opätkov oceľovými „horárskymi“ klincami. Turistické topánky treba občas i mastiť, a síce rybím tukom (Fischtran) a lojom. Dobrý je i olej, obsažený v sardinkových konzervách.“

- ◀ Dnešný stav turistiky na Slovensku od Pavla Stacha (KS 1/1922)
- ▼ Na zasnežených svahoch Javorníkov od Štefana Martona, chata Kohútka (KS 2/1957)
- ▼ Informácie o novinkách vo výstroji turistu (KS 1/1982)

„Turistický oblek rozumie sa s krátkymi nohavicami, lebo dlhé nie sú pre turistu. Krátke nohavice sú i pre dámy príhodnejšie ako sukne.“

Na záver článku Pavel Stacho píše: *„Končím s dôsledkom: kto ide na vychádzku dôkladne, náležite vystrojený, môže chodiť s opravdovým pôžitkom. Ale kto vystrojí sa neadbale, máva viacej mrzutosti.“*

Stále platná rada, ktorú sme si preniesli až do súčasnosti pod známym „neexistuje zlé počasie, len zle oblečený a vystrojený turista“. Toto poslanstvo častejšie pripomínali a pripomínajú Krásy Slovenska prostredníctvom testov, predstavení noviniek či porovnaní výrobkov rôznych výrobcov.

Podstatnou a prioritnou súčasťou jednotlivých ročníkov časopisu boli

ktorý však vymenoval aj ďalšie. Na konciar smetovej Tlštej vystúpili sme v dolnej náulke, lebo s ňou videli sme celú Turčiansku záhradu a jej nádherný horský rázoc. Ťažkosť výstupu, aký v slovenských vrchoch vidajú turistiku, zahradila nám Táta mierou ozajštedou. Je to výhledný bod par excellence! S vrcholu videli sme však aj ohavne spanilové lesy, rozsiahle rábanska, miestni čerstvy, ale na Hlohov od vrchu až dole do doliny. A tuho aposterioru, čiastkou mali sme zastopovať a za 2 hodiny vykonštat umenie civilizácie! Pred otvorením vrcholku bolo možno bývalo také barbarské sbočenie lesov, preto nasašli ziskachitvoš uchvíli na nášnu, do nedlých končín Veľkej Fatry, aby bezohľadne mohli korntiť z kvástoni prírody slovenskej! Do rakúskej názi náuldy podľa náša nákoncu trnavé. Heme neprevádzajúce našu cestu a Blatickej doliny až na stanicu Kláštor pod Znievom.

Veľká Fatra — to nádherný horský svet, v ktorom sa stávajúce ústredná líbická doba, horvie ľahov a počavy a ľahobou kvetnúc, vysoko umrstené lesy, nad ktorými včernivavá formosa mierne zvláštneč brebečov, kosťarov — a jednako Veľká Fatra je došiel zo všetkých slovenských pohorí najmnohý navštevovaná. Jej krásy si došiel málo známe, čo ľahránski lupi KČST máni poznáť k ďalšej práci, slobne započítaj našim odšorom včernivavým. Menovite na Čierne Kanvi, nad Ľubochránskou dolinou treba obrácať pozornosť, ktoť svojim výpencovým úborom z kyprej ríše vystupujúcom je symbolom krás, ktorou Veľká Fatra oplýva!

vždy informácie a články približujúce a sprístupňujúce čitateľovi slovenskú prírodu, históriu, kultúru i ľudové tradície z pohľadov turistov, horolezcov, speleológov, fotografov, prírodovedcov, ochrancov prírody, teda oblastí, ktoré figurujú v návestiach úvodných ročníkov časopisu. Aj keď si postupom času viaceré odvetvia založili svoje špecializované periodiká, široký záber si časopis zachoval.

Turistika ako zakladajúca a významná zložka časopisu je pretkaná všetkými ročníkmi časopisu. Organizovaní i neorganizovaní turisti považovali i považujú Krásy Slovenska za svoj najvýznamnejší odvetvový časopis, ktorý ich už celé storočie nerozlučne sprevádza.

Z prehliadky jednotlivých ročníkov časopisu celej jeho histórie je však zrejmé, že turistika nemala na jeho stránkach v určitých obdobiach vždy rovnaký priestor. Záviselo to, prirodzene, od vlastníctva časopisu a aj od preferencie redaktorov či zloženia redakčnej rady. Boli aj obdobia, keď si čitatelia sťažovali, že jaskyniarske či horolezecké príspevky neúmerne prevládajú, hoci dominantné množstvo čitateľov sa v rámci pohybových aktivít v prírode venuje turistike a lyžovaniu. Na druhej strane časopisu slúži ku cti, že napriek tomu, že turisti časopis založili, väčšinou ho turistické spolky aj vlastnili

a i redakčne viedli a bol aj spolkovým časopisom napr. KČST či KSTL, nikdy sa jednostranne nezameriaval iba na turistiku. Svoj široký záber si zachoval aj v súčasnosti, keď jeho vlastníkom je Klub slovenských turistov.

Neodmysliteľnou súčasťou Krás Slovenska sú opisy turistických výletov a túr. Spočiatku to boli skôr vychádzky, jednodňové výlety do rôznych lokalít Slovenska, alebo i náročnejšie výstupy na tatranské končiare. Neskôr sa na stránkach prezentujú aj viacdňové prechody pohoriami. V štyridsiatych rokoch to boli napr. prechody Veľkou Fatrou i Malou Fatrou, turistika na Šariši, putovanie po kopaniciach Javoriny. Oblúbené sú najmä od päťdesiatych rokov, ako o tom svedčia články v Krásach, napr. Babia hora, Slovenské rudohorie – zabudnuté pohorie, Čertovica – Korytnica, Biele Karpaty. Objavujú sa už aj opisy turistických zápočtových ciest, napr. Letná zápočtová cesta Bratislavským krajom či Z turistických zápočtových ciest Žilinským krajom. Populárne sú aj návštevy oblastí

- ◀ Heřmanova útulňa na Smrekovici v článku Karola Petroviča Z Veľkej Fatry (KS 1/1928)
- ▼ Opisy návštev menej známych lokalít inšpirujú čitateľov (KS 4/1988)

